

Elämän vaikeus

Vieno Hyttinen

Ovikello soi!
Avasin oven ja
ojensin käteni.

Suuri käsi yritti
sormittaa ja viittoa jotain.
En saanut selvää
sormiaakkosista,
enkä taida viittomakieltä.
Asia ei mennyt perille.

Elämän vaikeus,
kun käsiä on niin erilaisia.
Käsialat vaihtelevat niin paljon.

On pieniä, suuria ja
keskikokoisia käsiä.
Ohuempia ja paksumpia,
lyhyempiä ja pitempiä sormia.

Taitoa tarvitaan lukemisessakin.

*(Birgitta Ulfsson luki
runon Euroopan unio-
nin vammaisten vuoden
avajaisissa Finlandia-
talossa. julkaistu: Nie-
minen, Hilkka ja Hytti-
nen Vieno: Runojen
Taivaskanavalla. Oma-
kustanne, Saarijärvi,
1999.)■*

TUNTOSARVI 29.vuosikerta, ISSN 0358-2280, **Julkaisija:** Suomen Kuurosokeat ry.

Toimitus: päätoimittaja Katri Pyykkö puh & tekstip. (09) 54953521, toimittaja Raili Karisaari puh. & tekstip. (09) 54953522, Sähköpostil: tiedotus@kuurosokeat.fi tai NKL:n front door -ohjelma toimittajien nimillä.

Toimitusneuvosto: Riitta Ruissalo (pj), Pirjo Aflecht, Tuula Hartikainen, Pekka Juusola, Anu Mikkola, Raili Karisaari (siht), Katri Pyykkö (päätoimittaja).

Vuosikerta 25 euroa. Lehteä julkaistaan vuodessa 12 numeroa, joista yksi on kaksoisnumero. Lehti julkaistaan isokirjoituksella, pisteillä, äänitteenä, videona, ruotsinkielisenä käännöksenä sekä sähköisenä versiona.

Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Suomen Kuurosokeat ry, Uudenmaankatu 28, 00120 Helsinki, Puhelin (09) 5495 350. Tekstipuhelin (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Sähköposti: kuurosokeat@kuurosokeat.fi, **Internet:** http://www.kuurosokeat.fi

Painopaikka: Cityoffset, Tampere

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Helmikuu 2/2003

Liljanderin taustalla Daisy

Aistihuone lirikseen

Sisältö

Pääkirjoitus: Yhdessä olemme vahvoja K.Leinonen	3
Eirik Julinin muistolle: S.Jurvanen	4
Kerttu Niemelän muistolle: J.Säynäjäkangas	5
Liljanderin rahaston taustalla Daisy Sjögård: P.Kylänpää	6
Liljanderin rahasto vuodesta 1999	7
Hallitus 2003	8
Juhlassa mukana: H.Kasurinen ..	9
Matkustuslennukset ja saattajapalvelut :K.Pyykkö.....	10
Kalevala ja sen tekijä Elias Lönnrot: R.Karisaari	12
Mielipide: Oikeus tulkkipalveluun merkitsee paljon: E.Särkimäki ...	14
Aistihuone lirikseen – Sokean ja näkevän maailman kohtauspaikka? A.Mikkola.....	15
Kuvailuvartti: R. Lahtinen	17
Laskiainen aloittaa kevään	18
Ruokaohjeita	19
Runo: Elämisen vaikeus: V.Hyttinen	20

Kannen kuva: Tuoksuliljoja kukkakaupassa (kuva: K.Pyykkö)

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy 19.3. Aineiston on oltava toimituksessa viimeistään 7.3.

Viisi kysymystä

1. Minkä eläimen latinankielinen nimi on Pusa hispida saimenensis?
2. Mikä on Irakin pääkaupunki?
3. Minä vuonna oli Suomessa ensimmäiset eduskuntavaalit?
4. Minä ajankohtana eduskuntavaalit aina ovat?
5. Milloin on Kalevalan päivä? Koska sitä alettiin viettää?

Vastaukset:

1. Pusa hispida saimenensis on Saimaan norppa.
2. Irakin pääkaupunki on Bagdad.
3. Ensimmäiset eduskuntavaalit pidettiin Suomessa vuonna 1907. Silloin naiset saivat myös äänioikeuden. Itsenäisen Suomen ensimmäiset eduskuntavaalit olivat vuonna 1919.
4. Eduskuntavaalit ovat joka neljäs vuosi maaliskuun kolmantena sunnuntaina. Tänä vuonna eduskuntavaalien ennakkoäänestys on kotimaassa 5.-11.3.
5. Kalevalan päivä on 28. helmikuuta. Päivää alettiin viettää jo 1800-luvun lopulla yliopistopiireissä. Päivä liittyy **Elias Lönnrotin**, Kalevalan runojen kokoajan elämäntyöhön. Virallinen liputuspäivä siitä tuli vuonna 1978. Päivä on myös suomalaisen kulttuurin päivä. ■

Yhdessä olemme vahvoja

Muistan elävästi 1970-luvun kuurosokeustyön ja Suomen Kuurosokeat ry:n toiminnan alkutaipaleet. Ensimmäisenä toiminnanjohtaja oli **Inger Lindgren** ja aluesihteerinä **Kaija Salekari**. Ingerin äkillisen poismenon jälkeen toiminnanjohtajaksi valittiin Kaija.

Minulla, silloin noin parikymppisellä nuorella miehellä, oli hieno tilaisuus saada tutustua ja tehdä yhteistyötä näiden naisten kanssa. Minua miellytti heidän periaatteensa kuurosokeustyöstä: jokainen kuurosokea on tärkeä ja jokaisen kanssa on pyrittävä kommunikoimaan tavalla tai toisella. Inger ja Kaija korostivat aina vuorovaikutuksen ja inhimillisyyden merkitystä jokaisen elämässä. Periaatteena oli, että kuurosokeaa ei jätetä. Oli ilo ja rikkaus saada työskennellä heidän oppipoikanaan.

Vuodet ovat vierineet hurjaa vauhtia eteenpäin. Oppipojan alkuajoista on kulunut liki 30 vuotta. Tänä aikana yhteiskuntamme on kehittynyt valtavasti ja monipuolisesti, mutta ei riittävästi. Tänä Euroopan vammaisten vuonna teemoina ovat syrjimättömyys ja osallisuus. Syrjimättömyys on tasa-arvoa. Elämme moniarvoi-

sessä, monikielisessä ja - kulttuuri- sessa yhteiskunnassa, jossa kuurosokeiden oikeuksien turvaamiseen on kiinnitettävä huomiota niin yhteiskunnassa kuin yhdistyksessäkkin. Vammaispalvelulain mukaiset palvelut eivät kohtaa kaikkia tasapuolisesti, vaikka vammaispolitiikka on viime vuosikymmeninä kehittynyt tasa-arvoisempaan suuntaan. Peruspalvelujen saatavuus eri puolella Suomea on eriarvoista. Tulkki / opaspalveluun liittyvät ongelmat ovat tästä hyvä esimerkki. Meillä on paljon tehtävää.

Uutena toiminnanjohtajana haastan kaikkia, niin kuurosokeita kuin toimihenkilöitä ja viranomaisia, osallistumaan ja kehittämään kuurosokeiden ja kuulonäkövammaisten elämää kohti parempaa syrjimätöntä ja osallistuvaa tulevaisuutta. Muistetaan ihmisyyttä ja inhimillisyyttä elämässämme ja ennen kaikkea pidetään toisistamme huolta.

Aktiivista osallistumista!

Teitä lämpimästi tervehtien
Kai Leinonen, toiminnanjohtaja ■

Eirik Julinin muistolle

15.5.1963 - 8.1.2003

Eirik, kirjoitan Sinulle tämän viestin. Aika monta viestiä ehdimme toisillemme lähettää. Uskon, että luet tätä jossakin siellä pilven reunalla ja katsot alas päin hieman totinen ilme kasvoillasi. Niin kuin sinulla joskus oli tapana.

Sain tuntea sinut hieman yli kolme vuotta alaisena, työkumppanina ja ihmisenä. Alaisena teit, mitä pyydettiin, mutta olit myös oma-aloitteinen ja luova. Taivoitteena sinulla oli tasavertaisuus ja annoit ihmisille omaa tilaa. Työkumppanina olit kannustava, lojaali ja annoit tukea. Ideoita heittelimme puolin ja toisin.

Sinä kannatit pienten vammaisjärjestöjen yhteistyötä. Ajatuksenasi oli, että pienet vammaisjärjestöt

voisivat toimia yhteisessä talossa, jossa kommunikointi ja liikkuminen olisi esteetöntä. Uskon, että ajatuksesi vielä joskus toteutuu.

Ihmisenä olit humanisti ja idealisti, myös filosofian lisensiaatin koulutuksesi näkyi. Halusit auttaa ihmisiä omaehtoiseen, hyvään elämään. Olit iloinen

ja optimistinen. Hymyilit ja naurusi raikui. Maailman pahuus loukkasi ja masensi Sinua. Uskoit ihmisiin ja heidän hyvinvointiansa.

.. Sydämesi ei kestänyt..

Lopuksi tervehdin sinua tavalla, jolla usein päätit viestisi ..
Voi hyvin!

Seppo Jurvanen

Kerttu Niemelän muistolle

Jorma Säynäjäkangas

Jumala on kutsunut **Kerttu Niemelän** luokseen. Meidän pohjoinen, ankara elämämme oli muovannut hänestä lempeän vanhuksen, josta loisti hyvyys, sallivuus ja vaatimattomuus. Meillä on nyt ikävä Mammaa.

Minulle oli suotu ilo kulkea yhdessä Kerttu Niemelän kanssa hänen elämänpolkuaan muutaman kerran vain hänen viimeisten elinvuosiensa aikana. Välillemme muodostui vahvoja siteitä. Korkeasta iästään huolimatta Kerttu jaksoi osallistua Lapin kuurosokeiden yhteisille retkille ja kursseille. Suurin kiitos siitä lankeaa hänen tyttärelleen Tertulle. Hän ymmärsi, että arkielämän sujumisen lisäksi vanhuksella pitää olla myös vaihtelua. Suurta huolenpitoa ja rakkautta huokuva ilmaus "mamma" kuvaa selvästi näiden kahden ihmisen välistä suhdetta.

Mammasta huokui lämpöä ja ymmärrystä kaikkia elämänilmiöitä kohtaan. Se näkyi hänen hymyssään, josta hänet parhaiten muistankin. Muistan hänet myös hyvin arvokkaana ihmise-

nä, joka sai kahdesti loistaa syntymäpäiväsankarina Kemijärven Luusuassa pidetyillä kursseilla. Uskon, että nämä retket ja juhlat omalta osaltaan lisäsivät hänen iloaan ja elämänhaluaan ja omalta pieneltä osaltaan edesauttoivat hänen jaksamistaan. Vanhuksen voimat vähenivät ja monesti kuulin hänen sanovan, että "ottaisi jo Jumala minut luokseen".

Minun äitini kuoli viime helmikuussa. Meillä on aina kuoleman jälkeen olo, että vainajan hyväksi olisi pitänyt tehdä enemmän. Se on rakkauden velka. Mutta rakkauden olemus on olla velassa, sanoo suuri ajattelija Kierkegaard. Koskaan emme voi maksaa sitä takaisin. On vain yksi tie: Rakkaus, jota tunnemme vainajaa kohtaan, on nyt annettava niille, jotka vielä ovat luonamme. Meidän tulee rakastaa Mammaa rakastamalla elossaolevia. Näin ymmärrämme paremmin: Rakkaus ei koskaan kuole. ■

Liljanderin rahaston taustalla - Daisy Sjögård

Pirkko Kylänpää

Daisy Sjögård syntyi joulupäivänä vuonna 1924 Helsingissä. Hän oli vanhempiansa **Bedan** ja **Haraldin** ainoa lapsi. Daisyn sukujuuret olivat Leppävirralla Savossa. Nuorena hän opiskeli ensin Suomessa ja lähti sitten opiskelemaan Ruotsiin ja jäi tänne.

Daisy kertoi usein lapsuuskesistään maalla serkkujensa luona. Hän sai olla apurina monenlaisissa navetta-puuhissa, leikkiä ja tehdä temppuja talon kotieläinten kanssa. Kissat olivat hänen lempiystäviään. Hän kertoi usein myös Suomen vaikeista sotavuosista: oli ruokapula, pelkoa, kärsimyksiä. Hänen paras luokkatoverinsa Liisa oli menettänyt rakkaan isänsä rintamalla. Daisyn oma serkkupoika Uuno ei enää palannut takaisin kotiin pienen 3-vuotiaan tyttönsä luo. Daisy muisti myös pienen sokean tytön, joka peloissaan yritti juosta turvaan kesken leikkien, kun pommihälytyksen uhkaavat sireenit alkoivat soivat.

Tämä vaikea aika, läheisyys luontoon ja eläimiin vaikutti Daisyn elä-

mään ja virkauran valintaan. Ylioppilastutkinnon jälkeen Daisy opiskeli ensin Suomessa ja jatkoi opintojaan Ruotsissa. Agronomitutkintonsa jälkeen hän työskenteli Karolinska Institutetetin maatalouden ja kansanterveyden osastolla Tukholmassa.

Daisyn aviomies kuoli 60-luvulla. Silloin Daisyn vanhemmat muuttivat Daisyn seuraksi Ruotsiin. He saivat viettää yhdessä vielä monta muisto-

rikasta vuotta. Yhteiset uintiretket, marjastus ja Trolle-koiran kävelylenkit kuuluivat harrastuksiin. Isän kuoleman jälkeen Daisy hoiti äitiään yli 10 vuotta, oman työnsä ohella. Äidillä oli huono näkö, viherkaihi. Daisy luki kirjoja, teki lenkkejä hänen kanssaan, oli seurana ja tukena.

Daisyllä oli myös läheinen yhteys Suomeen, ystäviin ja serkkuihin. Viimeisien vuosien vaikean sairautensa takia Daisy ei pystynyt enää tekemään pidempiä matkoja. Mutta ystävät tulivat hänen luokseen.

Daisyn lämpö, ystävällisyys, luonnollinen elämän yksinkertaisuus oli arvot, joita hänen monet ystävät muistelivat Daisyä lämmöllä. Samoin hänet muistetaan hänen lämpimästä huumorintajustaan.

Huolimatta kaikkien näiden vuosien jälkeen Ruotsissa pysyi Daisyllä kiinnostus Suomeen vahvana. Ja lämmöllä hän halusi tukea Suomen Kuurosokeiden vapaa-ajan toimintaa. Hän toivoi, että siihen sisältyvällä leiri- ja virkistystyöllä on monelle iloa ja piristystä. Hän perusti vanhempiensa muistoa kunnioittamaan Suomen Kuurosokeat ry:lle Beda ja Harald Liljanderin rahaston ja jätti lisäksi vielä oman perintönsä yhdistykselle.

Kirjoittaja on Daisy Sjögårdin läheinen sukulainen. ■

Liljanderin rahasto vuodesta 1999

Beda ja Harald Liljanderin rahastosta on myönnetty avustuksia kuurosokeille mitä erilaisimpiin vapaa-ajan asioihin ja toimintaan. On myönnetty varoja virkistyslomaan ja avustajan mukana oloon, erilaisiin osallistumiskuluihin leireille ja muualle, ulkomaanmatkoihin ja tulkin kuluihin ulkomaan matkalla. On tuettu opiskelua ja harrastuksia: keilailua, neulomista, kirjoittamista yms.

Anomus on tehtävä ennen kuin asia tehdään. Jälkikäteen avustuksia ei ole myönnetty. Hallitus päättää kokouksissaan avustusten myöntämisestä. Kuittia vastaan saa korvauksen. Kuurosokeiden Uutislehdessä tiedotetaan keväällä ja syksyllä hakuajoista.

Daisy Sjögård perusti rahaston vanhempiensa muistoksi. Sen lisäksi hän testamenttasi omaisuuttaan yhdistykselle. Osalla tästä omaisuudesta ollaan lyhentämässä Kuurosokeiden Toimintakeskuksen asuntojen remonttien lainaa. Näin Daisy Sjögårdin hyvä sydän turvaa kaikkien keskuksen asukkaiden asumista. ■

Hallitus 2003

Hallituksen jäsenet ovat alla olevassa kuvassa seuraavassa järjestyksessä. Edessä vasemmalta on puheenjohtaja **Ulla Kungas**, **Seija Troyano** ja varapuheenjohtaja **Sepo Jurvanen**. Seisomassa takana **Merja Vähämaa**, **Raimo Korpela**,

asiantuntijajäsen **Terhi Heikkilä**, uusi toiminnanjohtaja **Kai Leinonen**, asiantuntijajäsen **Tuija Mustonen**, **Tuula Hartikainen** ja **Aatos Ahonen**. Syyskokous oli valinnut myös nykyisen toiminnanjohtajan Kai Leinosen asiantuntijajäseneksi. ■

Juhlassa mukana

Hilkka Kasurinen

Maanantaina 13. päivä vietettiin Finlandia-talossa komeat vammaisten vuoden avajaisjuhlat. Meitä oli mukana kuurosokeita **Ulla, Eija, Anita, Pirjo, Martti** ja minä, muutama tulkki sekä toimihenkilöitä. Meitä vammaisia oli paljon paikalla. Ohjelma oli monipuolista. Sekä vammaiset että vammattomat esiintyivät.

Finlandia talo on suuri ja avara. Alhaalla oli hyvät valot, mutta juhlasali oli valaistu huonosti. Siellä oli tunnelmavalistus. Minun oli kuulonäkövammaisena vaikea löytää paikkaa, josta näin yleistulkin viittomisen hyvin.

Alkufanfaarin soitti saksalainen saksofonisti, Klaus Kreuzeder. Hän soitti pyörätuolistaan hyvin kauniisti. Hän myös päätti juhlan kappaleella What a Wonderful World – Mikä ihmeellinen maailma.

Puheita oli pitämässä Valtakunnallisen vammaisneuvoston puheenjohtaja Raimo Matikainen. Ja savolainen pääministeri Paavo Lipponen näkyy olevan huumorimiehii. Raimo

Pääministeri pitää puhetta ja tulkki tulkkaa. (kuva. R.Karisaari)

Matikainen päätti puheensa savolaisvitsiin ja pääministeri Lipponen aloitti sellaisella. Hän sanoi, että monet pitävät jo savolaisvitsinä sitä, että hän seisoo täällä. Puheita jatkoi Silke Wolf Eu:n komission edustaja. Arkipuheen piti psykologi Katri Koskinen. Se oli hyvin koskettava. Toivottavasti tänä vammaisvuotena otavat meidät entistä paremmin tarpeessamme huomioon.

Näyttelijä Birgitta Ulfsson lausui runoja. Yllätys oli, kun hän lausui Vieno Hyttisen runon Elämän vaikeus. Tilaisuus päättyi ja saimme nauttia juhlahahvit makeisan mansikkakakun keralla. Illalla oli vielä iltajuhlat Kaapelitehtaalla, mutta sinne meni vain osa juhlijoista. ■

Matkustusalennukset ja saattajapalvelut

Katri Pyykkö

Eläkeläiset, opiskelijat ja eri vammaisryhmät saavat julkisissa kulkuneuvoissa erilaisia alennuksia tai palveluja. Junalla, linja-autolla ja lentokoneella matkustaminen tulee edullisemmaksi, saattajapalvelun voi varata asemilla.

Eläkeläinen ja opiskelija saavat matkustusalennuksen, kun todistavat, että heillä on oikeus siihen. Kuulonäkövammaiset ja näkövammaiset saavat VR:llä ja Finnairilla lisäksi saattaja-alennuksen ja saattajapalvelua.

Oikeus alennukseen todistetaan silloin, kun lippu ostetaan. Kuvallinen Kela-kortti käy eläkeläisille, opiskelijakortti opiskelijalle. Kela-kortissa on oltava VR:n, Matkahuollon tai Finnairin tunnus. VR:llä näkövammaisen saattajalippuun tarvitaan NKL:n alueyhdistyksen kortti tai Näkövammaisten Lasten Vanhemmat ry:n jäsenkortti. Myös Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenkortti käy. Näkövamma voi todistaa myös lääkärintodistuksella

sekä VR:llä että Finnairilla. Lääkärintodistuksesta on käytävä ilmi, että haitta-aste on yli 65 prosenttia.

Alennukset junissa

Eläkkeellä olevat tai opiskelevat näkövammaiset ja kuulonäkövammaiset saavat junamatkoista 50 prosentin alennuksen. Alennusta ei saa paikkalipun hinnasta. Kun lippu näytetään konduktöörille, tälle on näytettävä myös henkilöllisyystodistus. Henkilöllisyystodistukseksi käy kuvallinen esimerkiksi Kela-kortti, passi tai VR:n oma eläkeläiskortti, opiskelijalla opiskelijakortti.

Kun täysi hintaisen lipun ostaa näkövammaiskortilla, saa saattajan lipun ilmaiseksi. Kuurosokeilla onkin usein tulkki saattajana mukana. Liput on ostettava ja esitettävä konduktöörille yhtä aikaa.

Pääkaupunkiseudulla näkövammaiskortilla voi matkustaa paikallisjunissa ilmaiseksi.

Opastuksen asemalla voi tilata etukäteen laituritoimistosta. Silloin VR:n henkilökunta saattaa junaan ja junasta pois.

Alennukset linja-autoissa

Linja-autoissa ei ole erityisiä alennuksia kuulonäkövammaisille tai näkövammaisille. Eläkeläiset saavat 30 prosentin alennuksen matkalipun hinnasta, jos matkaa on enemmän kuin 80 kilometriä.

Myös Matkahuollosta voi ostaa oman seniorikortin. Sitä varten tarvitaan mukaan eläkepäätös ja valokuva. Osa-aikaeläkkeellä olevat henkilöt eivät saa alennuksia linja-automatkoista.

Opiskelija-alennus on 50 prosenttia yli 80 kilometrin matkoista. Sen saa esittämällä opiskelijakortin, jossa on matkahuollon liikemerkki. Alennuksen saa myös matkahuollon omalla opiskelijakortilla, jota varten tarvitaan valokuva ja oppilaitoksen opiskelijatodistus.

Alennukset Finnairilla

Finnairilla eläkeläisalennus on 70 prosenttia matkan hinnasta. Lipun on oltava meno-paluu-lippu.

Finnairilla on tarjolla saattajalippu näkövammaisille ja kuulonäkövammaisille. Se on täysihintainen lippu, mutta saattaja matkustaa ilmaiseksi. Saattajan on tosin palattava seuraavalla lennolla takaisin eli hän ei voi saattaa henkilöä lentoasemalta eteenpäin. Saattajalippu on tilattava suoraan Finnairilta.

Finnairilta ja muiltakin suomalaisilta lentoyhtiöiltä voi tilata myös lentoasemalle saattajan, joka on lentoyhtiön henkilökuntaa. Tarpeesta on ilmoitettava, kun varaa lipun. Samalla on kerrottava, millaista opastusta tarvitsee. Saattajat opastavat esimerkiksi lähtöasemalla koneeseen ja määränpäässä koneesta pois. Lennon aikana matkustajaa avustaa lentokoneen henkilökunta. ■

Kalevala ja sen tekijä Elias Lönnrot

Raili Karisaari

Kalevalan päivää vietetään 28. helmikuuta Kalevalan päivän vietto liittyy kansalliseepoksemme Kalevalan ilmestymiseen. Kirjan ensimmäinen painos on valmistunut 28. helmikuuta.

Elias Lönnrot syntyi 9. huhtikuuta 1802 eteläsuomalaisessa Sammatin pitäjässä. Hänen isänsä oli räätälimestari Fredrik Juhana Lönnrot. Perheessä oli seitsemän lasta. Eliaksen lahjakkuus havaittiin jo varhain. Hän oppi viisivuotiaana lukemaan, ja kirjoista tuli pojan suuri intohimo.

Vanhemmat päättivät lähettää pojan kouluun, vaikka olivatkin varattomia. 12-vuotias Elias aloitti koulunkäynnin Tammisaarella. Ruotsin kieli tuotti aluksi hänelle vaikeuksia, mutta sisukas ja tiedonhaluinen Elias ei lannistunut. Hän pääsi jatkamaan opintietään Turun katedraalikouluun 1816. Opiskelu vieraassa kaupungissa vaati varoja ja välillä Eliaksen oli tartuttava isänsä tavoin räätälinsaksiin ja neulaan. Kotipitäjän papin avustuksella hän pääsi jatkamaan opintojaan Porvooseen ja myöhemmin Turun yliopistoon.

Lönnrot jatkoi nyt opintojaan lääketieteen alalla ja valmistui lääkäriksi vuonna 1832. Hankkiakseen opiskeluvaroja hän monien tovereidensa tavoin toimi kotiopettajana. Kesällä 1824 hän joutui kotiopettajaksi Län-
si-Suomeen Vesilahdelle Laukon kartanoon. Seudulla laulettiin vielä muutamia kalevalamittaisia lauluja. Hän teki niistä muistiinpanoja. Laukossa hän myös tapasi karjalaisia laulutaitoisia kulkukauppiaita.

Lönnrot tutustui myös pieneen, kansallisesti ajattelevaan opettajien ja ylioppilaitten piiriin, jonka keskeisiä tavoitteita oli edistää maan oman kielen asemaa. Opintojensa yhteydessä Lönnrot perehtyi vasta ilmestyneisiin kansanrunojulkaisuihin. Kävi ilmi, että Itä-Suomi ja Venäjän puolella oleva Vienan Karjala olivat niitä seutu-
ja, joilla vanhat laulut vielä elivät.

Suomen kielen asema oli Ruotsin vallan aikana 1800-luvun alussa heikko. Kouluissa ja yliopistossa käytettiin ruotsia ja latinaa. Hallinnon kieli oli ruotsi. Suomea puhui vain kansa, eikä suomeksi ilmestynyt juuri muuta

kuin lakitekstejä ja hengellistä kirjallisuutta. Turun yliopiston piirissä ymmärrettiin suomenkielisen kirjallisuuden tärkeys kulttuurin kehittymiselle.

Vanhakantainen laulurunous oli elänyt suomensukuisia kieliä puhuvien kansojen perinteessä Itämeren alueella kahden vuosituhannen ajan. Näitä runoja Elias Lönnrot ryhtyi keräämään. Runonkeruumatkat suunnautuivat mm. Vienan Karjalaan, Suonen Karjalaan ja Lappiin. Hän kiersi kylästä kylään, haastatteli ja laulatti kylän vanhaa väkeä, kirjoitti runot muistiin, muokkasi ja kokosi yhteen.

Kalevalan ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 1835. Kalevalan ilmestyessä Suomi oli neljännesvuosisadan ollut autonominen suuriruhtinaskunta. Kalevala merkitsi käännettä suomenkieliselle kulttuurille. Se synnytti suomalaisten keskuudessa itseluottamusta oman kielen ja kulttuurin mahdollisuuksiin. Se nosti pienen, tuntemattoman kansan muiden eurooppalaisten tietoisuuteen. Kalevalaa ruvettiin kutsumaan suomalaisen kansalliseepokseksi.

Lönnrot ystävineen jatkoi kansanrunojen keräämistä. Lönnrot julkaisi Kalevalan toisen, laajemman version vuonna 1849. Tämä uusi Kalevala on se, jota siitä lähtien on Suomessa luettu ja johon myös useim-

mat käännökset pohjautuvat.

Monet kustantajat ovat pyrkineet elävöittämään tekstiä kuvittamalla. Tunnetuimpia ovat Akseli Gallen-Kallela taideteokset, joita on käytetty monissa käännöksissä kuvituksena.

Kalevalasta on toimitettu useita lyhennelmiä ja suorasanaisia laitoksia lapsille ja nuorille. Vuonna 1862 Lönnrot toimitti lyhennetyn Kalevalan kouluille. 1950-luvulle tultaessa oli erilaisia koululais-Kalevaloita ilmestynyt kymmenkunta. Kalevalasta on tehty myös selkokielen versio vuonna 1999. Tekijä on Pertti Rajala. Kalevalan tarinoita on tarjolla myös pienille lapsille. 1960-luvulla ilmestyivät Aili Konttisen Lasten kultainen Kalevala ja Martti Haavion Kalevalan tarinoita. Vuonna 1992 lastenkirjailija ja kuvittaja Mauri Kunnas julkaisi Koirien Kalevalan. Myös sen kuvitus on syntynyt Akseli Gallen-Kallelan taiteen innoittamana. Esipuheessa Kunnas kertoo, miten kuunneltuaan vuosikaudet koirien räksytystä hänen mieleensä juolahti, että ne haluavat kertoa jotain: "Niinpä pakkasin konttini ja lähdin keruumatkalle naapuruston koirien keskuuteen... Tarinat muistuttivat niin paljon Suomen kansalliseeposta, Kalevalaa, että päätin nimetä sankaritarun Kalevalan mukaan."

Lähde: www.finlit.fi/kalevala

Mielipide: Oikeus tulkkipalveluun merkitsee paljon

Eila Särkimäki

Vammaispalvelulaki takaa kuurosokeille subjektiivisen oikeuden tulkkipalveluun. Alun alkaen on ajateltu, että kuurosokean tulkin tehtäviin kuuluu kielenkääntämisen ja puheen toistamisen lisäksi opastaminen ja ympäristön kuvailu. Kunnat ovat velvollisia järjestämään alueensa kuurosokeille tulkkipalvelua ja maksamaan tulkkien palkat.

Subjektiivinen oikeus tulkkipalveluun merkitsee kuurosokeille paljon. Kuurosokeat pystyvät nyt hoitamaan asioitaan ja saamaan tietoa entistä paremmin ja itsenäisemmin. Enää ei olla oltu niin riippuvaisia omaisten ja ystävien avusta.

Nyt on tullut tilanteeseen, että on luotu uudet asioimistulkkien ammattisäännöt. Ne eivät ota kuurosokeita huomioon lainkaan. Mikään ei enää takaa sitä, että kuurosokea voisi olla aktiivinen kansalainen ja osallistua tasa-arvoisesti toisten kanssa. Mie-

lestäni asiat tehdään uuden säännösten kautta turhan monimutkaisiksi ja vaikeiksi. Tulkkaus nähdään dialogina vain liike- ja työelämän kannalta. Ei niinkään yksityisen kuulovammaisen ihmisen elämän hallinnan näkökulmasta.

Kuurosokea selviää harvoin yksin sinne, missä hän tulkkia esim. kielenkääntämiseen tarvitsee. Mahdollisen taksimatkan aikana hän ei saa itsenäisesti juuri mitään tietoa. Hän ei välttämättä tiedä missä mennään ja mitä tapahtuu. Kuurosokea ottaa todella melkoisen riskin lähtiessään yksin johonkin tuntemattomaan.

Kukaan ei ole velvollinen kertomaan ympäristöstä mitään kuurosokealle. Se kun ei kuulu kenenkään tehtäväkuvaan. Ei edes kadun yli opastaminen ole kirjattu minkään ammattiryhmän tehtäviin. Kuurosokean on vaikea löytää paikkoja, ihmisiä ja tarvit-

Aistihuone lirikseen –

Sokean ja näkevän maailman kohtaustapaikka?

Anu Mikkola

Palvelukeskus lirikseen suunnitellaan aistihuonetta. Olen nyt harjoittelijana Keskustoimistossa ja olin Heikki Majavan kanssa seuraamassa suunnittelukokousta Ryhmäkoti Voikukassa, jonka aistihuoneeseen myös tutustuimme.

Ryhmäkodin aistihuone

Ryhmäkoti Voikukka on ryhmäkoti dementoituneille eli muistihäiriöisille Helsingin Itäkeskuksessa. Ryhmäkodin aistihuone on paikka, jossa rentoutua, ja jossa voi toisaalta saada virikkeitä. Huoneessa oli paljon valkoista. Ryhmäkodin työntekijän mukaan aluksi liikaakin, koska lattiakin on valkoinen. Huoneessa oli valkoisia verhoja, värikkäitä lamppuja katossa, musiikin kuuntelua varten stereot sekä diaprojektori. Huoneessa oli myös paljon viherkasveja. Liian valkoisen kalseutta on pehmennetty värikkäillä ja miellyttävillä ruskan väreillä. Huoneessa on myös sänky,

semiaan tavaroita. Kuurosokealla on vaikeuksia kommunikoida toisten kanssa ja etsiä tietoa. Kuurosokean arkeen mahtuu paljon energiaa vievää toimintaa. Varsinkin tuntoaistin varassa kaikki sujuu hitaammin ja vaivalloisemmin.

Mielestäni esimerkiksi opastustilanteissa pitäisi pystyä joustamaan ja toiminaan kuurosokean ehdoilla. Toinen kuurosokea haluaa toimia - olla itsenäisempi, kun toinen taas haluaa, että tilanteista selvittää nopeasti voimia säästään. Kuurosokean tarpeiden ymmärtäminen ja hänen päätöksenteon oikeuden kunnioittaminen kuuluu ihmisyyteen.

Ystävällisesti toivon, että ongelmiin etsitään mieluummin hyviä ja toimivia ratkaisuja kuurosokeiden kanssa sen sijaan, että rajoitetaan vaikeavammaisten mahdollisuuksia hyvään elämään. ■

jossa eräs ryhmäkodin asukas käy mielellään ottamassa päiväunet. Työntekijän mukaan kyseinen asukas viihtyy paremmin aistihuoneessa kuin omassa huoneessaan.

Jukka Jokiniemi kertoi aistihuoneen suunnittelusta ja toteutuksesta. Huone oli ensimmäinen aistihuone, jota hän oli suunnittelemassa. Idea Ryhmäkoti Voikukan aistihuoneesta oli saatu Kaarina-kodista. Suunnittelu ja toteutusaikataulu oli tiukka. Aistihuone valmistui viisi minuuttia ennen Ryhmäkodin avajaisia.

Aistihuone myös lirkseen

Myös lirkseen on tarkoitus tehdä aistihuone. lirkksen aistihuoneen suunnittelukokoukseen osallistui arkkitehtitoimiston edustaja sekä Näkövammaisten keskusliiton edustaja.

Me Heikin kanssa toimme kokoukseen tietoa miten induktiosilmukat kannattaisi sijoittaa. Puhuimme myös heikkonäköisten kuurojen puolesta,

ja Heikki korosti että valkoista taustaa vasten putkinäöllä viittomien seuraaminen on vaikeaa. Puhuimme värinää johtavan lattian puolesta, ja kerroimme sellaisen lattian antavan kuuroille musiikkikokemuksia.

Oli mielenkiintoista seurata kokouksen kulkua. Rahatilanne asettaa monia rajoituksia sille, ettei parasta mahdollista ratkaisua voida aina toteuttaa. Varmasti palvelukeskus lirkksen suunnittelijat pyrkivät mahdollisimman hyvään lopputulokseen näkövammaisten, sokeiden ja myös kuurosokeiden – tulevien lirkksen palveluja käyttäjien – tarpeet huomioiden.

Toivottavasti aistihuone ja myös pimeä kahvila tulevassa palvelukeskus lirkksessä antavat terapiakokemuksia vammaisille ja näkeville kurkistuksen sokean maailmaan. Mikä on sokean maailma ja mikä näkevän maailma? Toivottavasti nämä molemmat maailmat kohtaavat uudessa palvelukeskus lirkksessä. ■

Ehdota
Vuoden 2002 kulttuurihenkilöä
28.2.2003 mennessä.

Kuvailuvartti

Riitta Lahtinen

Tulkkausta ja sen ymmärtämistä helpottaa, jos tutustuu tulkkaustapahtumaan etukäteen. Sen voi tehdä ennen varsinaisen tilanteen alkamista. Tulkkauspaikalle voi tulla riittävän ajoissa - siitä nimitys kuvailuvartti.

Kuvailuvartti on osa tulkkaustilannetta. Se on tietoista tilan, toimintojen, henkilöiden, esineiden kuvausta sekä niihin tutustumista ennen varsinaisen tilanteen alkamista. Tulkkauspaikkaan voi tutusta itsenäisesti tai yhdessä tulkin kanssa.

Kuvailuvartti on niin pitkä kuin kuurosokea sen haluaa olevan. Joskus voi riittää 5 minuuttia, joskus tutustumiseen voi tarvita puolikin tuntia. Jos pitää kuvailuvartin ennen tiettyä tilaisuutta, kannattaa varata riittävästi aikaa ennen kuin tilaisuus varsinaisesti alkaa.

Tilaan tutustumisesta on hyötyä. Jos kuurosokea tietää esimerkiksi kokouksessa kokoustilan koon, puhujan pöntön paikan jne., hänen on helpompi valita, missä haluaa istua. Joskus tilassa voi olla kivoja yllätyksiä, jotka löytää vasta, kun rauhassa tutustuu

siihen. Joillekin tilaan tutustuminen antaa mahdollisuuden itsenäiseen liikkumiseen. Se on helpompaa, kun tietää, mitä esteitä tilassa on ja missä.

Ympäristöstä on hyvä saada etukäteen tietoa enemmänkin, erityisesti jos paikka on ongelmallinen tulkkauksen kannalta. Kylpylään mennessä voidaan etukäteen kiertää tila ja saada käsitys siitä, mitä altaissa on odotettavissa (poreita varpaiden alta, selkään, olkapäille, allas ulkona jne.). Tämä on tarpeen varsinkin, jos kuurosokea henkilö ei osaa kommunikoida kädestä käteen ja altaassa kuuleminen on mahdotonta.

Kuurosokea henkilö valitsee itse ympäristön kuvailun menetelmät. Käytössä voi olla mm. itsenäistä tilaan tutustumista, puheella/viittomalla tulkkausta, käden ohjaamista esineisiin ja niiden tutkimista. Näihin voi yhdistellä muitakin menetelmiä kuten esimerkiksi käteen, pöydän pintaan tai selkään piirtämistä. Mutta tärkeintä on varata riittävä aika kuvailuvarttia varten. Silloin siitä saa parhaimman hyödyn. ■

Laskiainen aloittaa kevään

Laskiainen aloittaa kevätkauden. Laskiainen juhlana liittyy naisten töihin. Ennen vanhaan Karjalassa piti kehruiden eli pellavan ja muiden lan-kojen olla valmiit. Laskiaiselta aloitettiin kankaiden kudonta. Uskottiin, että jos laskiaisena vielä kehrää, lampaat sairastuvat seuravana kesänä, pellava ei kasva, käärmeet ja kärpäset ahdistelevat, ukkonen iskee tai tapahtuu muuta vahinkoa. Myöskään teräaseita, kirveitä ja neuloja ei saanut käyttää laskiaisena. Raskaita töitä ei saanut tehdä. Välttämättömät taloustyöt tehtiin varhain iltapäivällä, jotta kesällä työt sujuvat hyvin. Saunassa käytiin, mutta siellä ei saanut puhua, jotta hyönteiset eivät kiusaisi kesällä. Lattiat lakaistiin moneen kertaan ja roskat vietiin kauas. Näin vilja- ja pellavapellot pysyivät puhtaina ja kasvaisivat hyvin.

Laskiainen ei ole kirkkopyhä, mutta ortodoksien paasto alkaa laskiaisena. Se kestää 7 viikkoa pääsiäiseen saakka. Paaston aikana ei saa syödä liharuokia, maitoa, voita ja munia. Luterilaiset eivät vietä paastoa.

Laskiainen oli ennen vanhaan suurrempi juhla kuin uusi vuosi. Se saat-

toi kestää Ruotsissa ja Saksassa jopa kolme päivää. Laskiaisena kuului laskea mäkeä ja huvitella naami-
aisissa. Laskiaisena kuului myös syödä paljon ja rasvaista ruokaa. Se takasi sen, että siat lihoisivat, lehmät lypsäisivät ja voita kurnuttaisiin paljon. Inkerinmaalla uskottiin, että perunaa ei laskiaisena saanut syödä, sillä siitä tulisi paiseita.

Suomessa laskiaista juhlittiin tiistaina. Iltapäivällä alkoi mäenlasku. Mitä pidemmälle kelkka liukui, sitä paremmin pellavat ja muut viljelykasvit kasvavat. Se, joka laskee pisimmälle, kasvatti kesällä kaikkein pisimmät pellavat. Mäenlaskun lisäksi on tehty laskiaisajeluja, joissa hevosen perään on köytetty kelkkoja peräkanaa. Vaikka laskiaisena yritettiin vaikuttaa tulevan kesän satoon ja takana oli huoli toimeentulosta, juhla oli hyvin iloinen ja on edelleen. Kelkkamäki ja laskiaispulla kuuluvat nykypäivään.

Lähteet:

<http://www.inkeri.com/tapatietoa.html> ■

Ruokaohjeita

Kirjolohismetana neljälle

600 g kirjolohifilettä
1 ruokalusikallinen sitruunamehua
¾ teelusikallinen suolaa
riipaus valkopippuria
1 desilitra hienonnettua tilliä
1 purkki smetanaa

Laita fileen palaset uunivuokaan nahkapohja alaspäin. Mausta sitruunamehulla, suolalla ja pippurilla. Sekoita tilli smetanaan ja kaada fileiden päälle. Paista uunissa 30 – 40 minuuttia 175 asteessa. Keitetyt perunat sopivat lisukkeeksi.

Lähde: <http://www.hut.fi/~rkaleniukkikirja/>

Intialaiset curryperunat neljälle

2 pss (a 400 g) pakasteperunaa (kuutioita tai lohkoja)
2 rkl currytahnaa (hot tai medium currypaste) tai 2 tl öljyä, noin 0,25 tl chilijauhetta, 2 tl jauhettua inkivääriä, 2 tl curryjauhetta, 1-2 tl kurkumaa, 0,5 tl suolaa 1-2 dl vettä 2 dl ruokajogurtia 0,5 tl kuminansiemeniä

Kuumenna paksupohjainen kasari ja kuullota siinä currytahnaa. Jos et käytä tahnaa, kuumenna öljy kassarissa ja kääntelee mausteita hetki kuu-

massa öljyssä. Lisää hieman sulaneet perunat ja sekoita hyvin. Kaada kattilaan hiukan vettä, etteivät perunat pala pohjaan. Anna hautua noin 10 minuuttia. Lisää tarvittaessa vettä.

Peruna-porkkana ohukaiset

10 raakana raastettua perunaa
1 desilitra soijajauhoa
1-2 desilitraa vettä
2 raakana raastettua porkkanaa
yrttisuolaa ja paistamiseen oliiviöljyä

Sekoita peruna- ja porkkanaraaste ja soijajauho. Lisää vettä. Mausta suolalla ja paista öljyssä.

Lähde: <http://www.kyamk.fi/~vie9pise/perunaruokia.html>

Mustikkapirtelö, 1 annos

(tarvitaan tehosekoitin)
2 desilitraa mustikoita
2 ruokalusikallista sokeria
1 desilitra vaniljajäätelöä
1 desilitra vaniljavanukasta
½ - 1 dl kylmää maitoa

Sekoita ainekset keskenään tehosekoittimessa ja nauti pillillä. Lähde: www.herkut.net ■